

## REVISIE DER RUMICES

DOOR

A. J. DE BRUIJN.

Aan onzen geachten Voorzitter indertijd mijn verlangen te kennen gegeven hebbende, om eens inzage te mogen nemen van de *Rumices* in het herbarium onzer Vereeniging voorhanden, werd mij spoedig daarop door den Conservator toegezonden:

1. Eene collectie *Rumices* afkomstig van het Rijksherbarium;
2. Eene verzameling *Rumices* uit het herbarium van Amsterdam;
3. De *Rumices* uit het herbarium van H. C. van Hall, thans het eigendom der Vereeniging, en
4. Die uit het stamherbarium onzer Vereeniging.

Reeds bij het vluchtig doorbladeren dezer verzamelingen bemerkte ik tot mijn leedwezen, dat, in het algemeen, het geslacht *Rumex* daarin nog veel te wenschen overig laat. Immers tal van specimina waren hoogst onvolledig, sommigen bestonden slechts in een klein fragment van een bloeienden tak, dat natuurlijk niets karakteristieks voor de diagnose opleverde. Wortelbladeren ontbraken vrij algemeen, terwijl ik bij niet één de

doorsnede van den wortelbladsteel vond, waarop ik indertijd gewezen heb, dat noodig is voor de zekere diagnose van enkele species.

Daar het mij bij het vluchtig doorzien van de *Rumices* ook reeds bleek, dat de diagnose van sommige specimina niet juist was, nam ik mij voor deze verzamelingen te herzien, en het zijn eenige opmerkingen dienaangaande, die ik U bij deze wilde mededeelen.

In de collectie atkomstig van 's Rijks herbarium, vond ik eenige specimina door Perin, bij Leiden gevonden, als *Rumex aquaticus* (voorzeker hiermede bedoelt *R. Hippolapathum*) aangegeven. Slechts één vruchtdragende tak behoorde tot deze soort, terwijl de overige specimina tot *R. obtusifolius* moeten gebracht worden. Een exemplaar door denzelfden vinder als *R. crispus* aangegeven is *R. obtusifolius*, terwijl een ander specimen door hem *crispus* genoemd *Hydrolapathum* is. Specimina van *R. conglomeratus* zijn door hem als *sanguineus* bestemd.

In deze verzameling vond ik uit het herbarium van Bisschop een exemplaar van *R. maritimus* als *palustris* gedetermineerd.

Terloops moet ik nog zeggen, dat alle door Perin verzamelde exemplaren zoo onvolledig en slecht zijn, dat zij dien den vernietigd te worden.

In het Amsterdamsch herbarium, waarvan alle soorten goed gedetermineerd waren, vond ik 3 opmerkelijke zeldzame soorten terug, te weten: den *R. pratensis*, *R. Steinii* en *R. conspersus*, welke beide laatsten het eerst door mij gevonden zijn. Alle komen volkomen met mijne specimina overeen.

Toen ik de *Rumices* uit het herbarium van Prof. van Hall in handen kreeg, zocht ik het eerst naar het authentieke exemplaar van den door hem het eerst hier te lande gevonden *R. pratensis*. Ik vond dan ook 2 of 3 specimina met het eigenhandig étiquet van Prof. van Hall »*R. pratensis*» doch tot mijne verwondering behoorden deze niet tot

deze soort, maar wel tot dien vorm van *R. obtusifolius*, welken Fries *R. divaricatus* genoemd heeft en zich onder anderen van *R. obtusifolius* onderscheidt door de »valvulae scruposo-reticulatae, dentibus longibus. *R. pratensis* is zeer kennelijk aan den eigenaardigen vorm der binnenste perigoniaal-slippen, die Walroth aanleiding gaf deze soort *R. cristatus* te noemen, omdat zij duidelijk de gedaante eener hanekam hebben. De prioriteit van het vinden dezer soort hier te lande, komt derhalve niet aan Prof. v. Hall toe.

De opmerkingen, die ik ten opzichte der *Rumices* van het herbarium der Vereeniging deed, waren niet velen. Behalve dat over het algemeen de specimina niet fraai gedroogd en op verre na niet zoo volledig zijn, als men dit van *Rumices* mag verlangen, waren het hoofdzakelijk de specimina van *R. pratensis*, die meestal niet juist gedetermineerd waren. Van 10 groeiplaatsen en wel van Varseveld, Eikenduinen bij 's Hage, Amsterdam, Zuid-Beveland, Dordrecht, Leeuwarden, Beek, Sas van Gent, Groningen, Baarn, (de groeiplaatsen volgens v. Hall) behooren de specimina als *pratensis* bestemd, tot *obtusifolius*, zoodat volgens ons herbarium *Rumex pratensis* tot nog toe slechts gevonden is: bij Haarlem door Dr. Molkenboer, bij den Haag, Utrecht en Hilversum door mij, bij Dordrecht en Amsterdam door Dr. van der Sande Lacoste en op Schiermonnikoog door Prof. Suringar.

Daar nu de specimina door Prof. van Hall bij Baarn gevonden, niet tot *R. pratensis* behooren, zal de prioriteit van het vinden dezer *Rumex*soort ten onzent aan Molkenboer toekomen. Ik vond haar het eerst in 1847 bij den Haag, terwijl de opgaven der andere groeiplaatsen eerst van later tijd dagteekenen.

In het herbarium der Vereeniging bevinden zich twee exemplaren met het étiquet »*Rumex aquaticus* menigvuldig bij den Haag» van den Heer Vrijdag Zijnen. Waarschijnlijk zal hij hiermede den *R. Hydrolapathum* van Hud-

son bedoeld hebben, doch ten duidelijkste behooren deze exemplaren tot *R. obtusifolius*.

Onder den naam van *R. Nemolapathum* vond ik in het herbarium een opmerkelijken vorm van *R. obtusifolius*, die zich van den gewonen onderscheidt door zeer kleine driehoekige, flauw getande binnenste perigoniaalslippen, alle met zeer groote calli, zoodat deze het grootste gedeelte der klepjes bedekken, waardoor de vruchtdragende tak op den eersten opslag wel eenige overeenkomst met *R. Nemolapathum* heeft. Wanneer *R. obtusifolius* in de schaduw groeit, zijn de binnenste slippen van het perigonium nu ook wel klein, weinig getand en groen, en de calli weinig ontwikkeld, doch de plant, waarvan hier sprake is, was in griend bij Dordrecht door den Heer van der Sande Lacoste, dus op een geheel verschillende localiteit als waar de *forma sylvestris* van *R. obtusifolius* voorkomt, gevonden. Daar ik vóór vele jaren dienzelfden vorm tweemaal op geheel openliggende uiterwaarden aan de Lek bij Kuilenburg en Everdingen vond, schijnt het, dat deze wijziging van den gewonen vorm wel geen gevolg van de beschaduwde groeiplaats kan zijn. Onder geheel andere verhoudingen gecultiveerd, bleef hij zich volkomen gelijk.

Mocht ik bij het onderzoeken der *Rumices* van ons herbarium al eenige teleurstelling ondervonden hebben, zoo was mij toch een verrassing bereid door het daarin aantreffen van eene voor onze Flora nieuwe soort, en wel van den *Rumex domesticus Hartmann*, gevonden door den Heer van der Sande Lacoste achter den tuin der pastorij op Vlieland.

*Rumex domesticus* is kenbaar aan zijne langwerpiglancetvormige, spitse, aan den voet hartvormige, gegolfd-gekrulde wortel- en onderste stengelbladen, met op de bovenvlakte vlakke met eene smalle lijn gerande bladsteelen, aan de nierhartvormige gaafrandige of eenigszins getande klierlooze binnenste perigoniaalslippen. Sonder, in zijne Flora Ham-

*burgensis*, houdt *R. domesticus* voor zeer verwant met *R. Patientia*, van welken hij wellicht slechts eene variëteit is.

Bij *R. Patientia* zijn de bladen echter ovaal-lancetvormig, vlak, de bladsteelen gesleufd en de binnenste perigoniaal-slippen rondachtig-hartvormig, stomp, geheel gaafrandig. Een er van draagt een callus. Ik heb het door van der Sande gevonden exemplaar met de diagnose van Hartmann vergeleken en moet dit ook voor *R. domesticus* houden. Wel is waar, hebben de meeste klepjes calli, enkele geene, doch zij zijn weinig ontwikkeld; Sonder zegt ook in de hiervoren aangehaalde *Flora* „dat de calli somwijlen aangeduid nimmer volkomen zijn”, terwijl Reichenbach in zijne *Flora Germanica excursoria* aangeeft, dat op de valvulae van *Rumex domesticus* somtijds calli voorkomen. De vorm der valvulae en het gegolfd-gekrulde der bladeren, ook hun gedaante komt met de diagnose overeen. Het kenmerk van den wortelbladsteel was natuurlijk niet te controleeren.

Mijne opmerkingen heb ik bij de betrokkene specimina gevoegd.

Verder moet ik U mededeelen, dat ik in het vorig jaar den zoo zeldzamen *R. Steinii* bij den Haag weder teruggevonden heb. Ik vond hem in April, dus slechts met de wortelbladen, die door hunne eigenaardige kleur en vorm mijne aandacht tot zich trokken. Zekerheidshalve bracht ik de plant in mijn tuin over, en toen de perigonia zich ontwikkeld hadden, zag ik tot mijn genoegen dat ik *R. Steinii* voor mij had.

Ik kan niet nalaten bij deze gelegenheid mijne medeleden te verzoeken hun aandacht op het geslacht *Rumex* gevestigd te houden.

---